

Platno de m I, ii.

P. II. 132

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ

Fond „G.T.K.”

Platno I, 32

132

Nu se împu-
mută acasă.

SUCEAVA

Ianuarie - Faur 1926

AN. I
1926

FĂT-FRUMOS

Nr. 1

REVISTĂ DE LITERATURĂ ȘI FOLCLOR

Redactor: Leca Morariu

18.875
ALECU RUSU
(17 Mart 1819 — 4 Faur 1859)

3166

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
GRANDUL PLAI AL NEAMULUI

Editori: Leca Morariu și Bucur Orendovici

ng. (62 V. Boyce
mag 170. Lambro

Apare tot la două luni

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
SUCEAVA, Spital

ABONAMENTUL (achitat anticipativ):

În Țară 100 lei pe an

În Străinătate 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc*) jumătate!

CUPRINSUL :

Leca Morariu	Poliție literară
G. Voevidca	Poezia futuristă (versuri)
N. Drăganu	Versuri vechi (1714)
Nuși Tulliu	Durerea mea (versuri)
E. Nicanu	Desiluzie
Dragoș Vitencu	Cântec (versuri)
Th. Capidan	Mul'area și moartea (în dial. meglen)
Ion I. Grigorie	Din alte vremi (versuri)
Răvaș (popular)	culeș de Procopie Jitariu
Cimilituri bucovinene	culese de L. Morariu și V. Cudla
Ion I. Grigorie	Dănilă Prepeleac
Cântece	culese de † P. Cârstean
Strigături	culese de I. I. Grigorie
Cântece	culese de Procopie Jitariu, Ax. Bi- lețchi și G. Ionescu
Zicători	culese de I. I. Grigorie
Leca Morariu	Multe și mărunte
Bibliografie	

*) Li se atrage însă atenția că mai sânt și reviste cari își plătesc cola-
boratorii!

AN. I

1926

FĂT-FRUMOS

REVISTĂ DE LITERATURĂ ȘI FOLCLOR

REDACTOR: LECA MORARIU

Nr. 1

Poliție literară!

Literatură și folclor — împerechere în care rezidă o bună parte din programul acestei tribune literare.

Materialul folcloric e înainte de toate sincer, fie chiar naiv și primitiv sincer. Literatura intelectualului — mai e oare nevoie să precizăm care literatură și din ce timp anume — de atâtea ori numai artificială, și nici măcar „cerebrală“ cum ar vrea să fie... Mistificarea trebuie deci înfierată, erijarea valorilor reale promovată.

Materialul folcloric mai e apoi de o sinceritate dusă până la desinteresarea anonimului. Celalt material prea adese ori nu emană decât numai din cultul orgoliului. Sterp cumu-i, arde de nesațul afișării. Meschine prieteșuguri literare îl hrănesc cu jertfa a tot ce se cheamă bărbăție. Autoidolatria și reclamagismul, cu întregul lor convoiu de concesiuni, de ignorări, de mistificări, îmbâcsesc atmosfera.

În împrejurări ca acestea, curajul care fiecărui îi spune pe numele lui cel adevărat, e reclamat cu ardoare. Și, cine știe, poate că un cogemite Făt-frumos pe jumătate cioban selbatec, va fi el harnic să mai ciuntească din cele capete bălăurești, cari fojgăie în în viața noastră literară. . . .

Leca Morariu

Poezia futuristă

E proba unui gust subțire
 Cum nici nu cred că mai există:
 Amesteci tabla de'nmulțire
 Cu Tatăl nostru, și apoi
 Stropind-o grav cu OH²
 Îi zici nenorocitei foi:
 Poemă futuristă!

G. Voevidca

Versuri vechi (1714)

În arhiva contelui Ladislau Teleki de la Muzeul Național Ardelean (Biblioteca Universității) din Cluj se păstrează două foi dintr'o scrisoare cuprinzând o originală petiție în versuri din anul 1714. Un oarecare Gavril Kis îi cere contelui în ton glumeț intervenția pentru a fi numit gornic în munții Hunedoarei, făgăduind că-i va mulțami dându-i poclon un cal, berbeci, păstravi, caș și plăcintă.

O dăm mai jos împreună cu traducerea părții ungurești și cu transcrierea în ortografie actuală a părții românești.

Illustrissime Domine Domine
 S. R. I. Comes!
 Domine Domine Patrone mihi
 gratissime!

Több országos gongyai között engem se felejcse el az én régi jó uram. Mivel azt mondják vala edjszer: Non cuivis hominum, nekem is messze volna az Úr mostani lakó helye. Többel nem fárasztom az én uramot, hanem csak kevés kivánsággal, mellyis az Ur előtt végben vitetni csak tréfa, mivel az M. Ur kérvén az M. Herczeg

Illustrissime Domine Domine
 S(acri) R(omani) I(mperii) Comes,
 Domine Domine Patrone mihi
 gratissime!

Între multele-Ți griji privitoare la țară nu mă uita nici pe mine, bunul meu stăpân. Deoarece spuneau odinioară: Non cuivis hominum, și mie mi-ar fi cam departe locuința D-Tale de acum. Nu ostenesc cu mai mult pe stăpânul meu, ci numai cu o mică dorință, pe care a o face să se împlinească pentru el e ușor de tot,

Aszszony az Ur kivánságára
csak azt mondja: Fiat. Irják
meg az Commissioját.

Domnye Meriá ta Un Gróff Teleki Pál
Káre pintru Fretzije, jesis gyilá Argyál
Si tye duseslá Bécs ungye aj gyesziul vál
Szlusestye si mije szecz dau și jeu un kál.

Domnye ajics trejész k jéu ku szerecsije
Fe kumva me szkotye si la bogetzije
Ke gyilá krejásze csere Gornicsije
Sze me szuj odáte si jeu en kocsije.

Domnye dakéj venyi akasze gyilá Bécs
Sze fiu si jeu Gornik, czoj da kétzva Berbécs
Si czoj ducse pe lokgyilá noj Pesztrávjrécs
Apoi si kás gyél bun karej begat én tyécs.

Si gyej venyi la nój czoj facse plecsinte
Styij ke gye plecsinte gura táre kente
Kend alotul ku unt, binye sze fremente
Csinye menke ase, gure nu sze zvente

Szluga Domnului csa plékáte
Kis Gábor

En Déva A(nn)o 1714
En zilye 23 alye luj Julij

(Jos:)

Hogy jobban megérse az Ur, az
Hunyadi Havasok Gornikságát kíváná!

[Pe dosul scrisorii cu mâna contelui
Teleki Pál:]

Receptae 7 Augusti 1714 Viennae.

căci Ilustritatea Sa rugându-se,
Ilustritatea Sa Ducesa, la dorin-
ța lni, spune numai atâta: „Să
fie. Să-i scrie comisia (însărci-
narea)!”

Doamne Măria Ta, un Grof Teleki Pál,
Care pintru frăție ieșiși dila Ardeal
Și te duseși la Beciu, unde ai destul val,
Slujește și mie. să-ți dau și eu un cal.

Doamne aici trăiesc ieu cu sărăcie.
Fă cumva mă scoate și la bogăție,
Că dela Crăiasă cere gornicie,
Să mă suiu odată și ieu în cocie.

Doamne, dacă-i veni acasă dila Beciu,
Să fiu și eu gornic, și-o i da câțiva berbeci
Și și-o i duce pe loc dila noi păstrăvi reci
Apoi și caș d'el bun care-i băgat în teci.

Și d'ei veni la noi, și-o iu face plăcintă,
Știi că de plăcintă gura tare cântă.
Când aluatul cu unt bine se frământă
Cine mănăcă așa, gura nu se zvântă.

Sluga Domnului cea plecată
Gavril Kis

În Deva, în anul 1714,
în zile(le) 23 ale lui Iulie

[Jos:]

Ca să înțeleagă mai bine Domnul
ar dori gornicia munților Hunedoare,

[Pe dosul scrisorii cu mâna contelui
Teleki Pál:]

Primit în 7 August 1714 în Viena.

N. Drăgan

Durerea mea

Durerea mea? O mare-adâncă

Cu sbucium, clocot, frământare:

Se sparg talazuri mari de stâncă,

La fund rămân mărgăritare.

Rămân la fund mărgăritare,
Când valul urlă și spumează
Și'n fiecare strop ce moare
O clipă cerul scânteiază.

Nuși Tulliu

Desiluzie

Prietenul meu este exemplul întârziat al unei lumi ce nu mai este. Idealist și sentimental. În idealismul său vede ceea ce nu este și nu vede ceea ce ar trebui să vadă.—

În liceu se îndrăgostise de o externă, fără s'o cunoască, auzind numai că citește cărți „serioase”. „Astfel de lectură nu poate fi decât indiciu de superioritate” și-a zis. Dar între felul lecturii și felul vieții nu este raport de identitate, ci adesea de inversiune, și prietenul meu după câțeva vreme și-a dat seama că înzădar e toată morala și educația ce citește, când viața de toate zilele și-a fost luat de mult sarcina să le desmintă. La început l-a durut faptul că s'a înșelat, apoi a renunțat și fără ca să dea altă înțelegere vieții, și-a zis: „Lumea nu-i dintr'o bucată. Părțile ei nu se aseamănă. Va trebui să întâlnesc odată”. . . .

Nu l-am mai văzut de mult. Acum câteva zile s'a întâmplat să trec pe la dânsul. —Scria— și fiindcă-i cunosc nepotolita sete de ideal întrupat în femei, îi spun:

- Iar îndrăgostit!
- Iar - Și'n ce fel! Ca niciodată!
- Bine! Dar tot după tipicul fantasmagoriilor tale de altă dată—
- Tot — Nu-mi pot face concesii—
- Iarăși bice. Numai vezi să n'o pați ca atunci.
- Care atunci?
- Știi, cu fata de externat —
- Aha! Da— Acum, . . . nu cred— Prea e de tot altfel, cum nu sânt fetele de azi—
- E de aici?—îl întreb.
- Nu — A fost două săptămâni cu familia pe aici și a plecat— Să vezi ce frumoasă! . . . Ce inteligentă! . . . Ce cuminte! . . .

Gândesc: dacă-i frumoasă și ne place, nu poate să nu fie decât așa cum o prezintă el. Și prietenul continuă:

— În apropierea ei simt cum gândul capătă zeci de aripi și glasul meu liniștit îl urmărește în zbor.

Mă ascultă cu atâta bunăvoință, încât îmi pare că vrea să-mi înghită vorbele. S'o vezi cu sprincenele încruntate, cum reflectează, ce sens au vorbele mele cu înțeles mai adânc. Altele în locul ei s'ar opri asupra banalităților, ce le-ar măguli vanitatea. Ea e altfel! . .

— Dacă-ți pare că reflectează, e semn că nu înțelege nimic din ce-i spui, adaog eu mai mult ca să abat din cale șirul static al detaliilor fără interes.

— Tot răutăcios și neîncrezător ai rămas.

— Ei îi scriai când am intrat?

— Cui alteia vrei?

— V'ați mai scris?

— Da când era aici — Ne scriam pe furiș. O suspectau... Scrisorile ei erau scurte și nu spuneau mai nimic. Eu cred că așa se și cuvenia unei fete cum se cade care cunoaște un tânăr de câteva zile: să fie la locul ei, să nu se întindă prea mult. .--

În mintea mea gândiam: „Nu s'o fi priceput să scrie altfel.” I-aș fi spus-o, dacă nu mi-ar fi fost teamă să nu se supere, că-i profanez sfințenia sentimentelor, cum au obiceiul să creadă cei îndrăgostiți.

Mă apropii de masă. Încep să-i citesc scrisoarea „De două zile plouă continuu, ploaia acopere c'un văl de apă geamul prin care mă uit fără țință, și-mi aduc aminte, cum la fel peste ochii tăi s'a întins umezeala lacrimilor cu câteva minute înainte de despărțirea noastră. Norii plâng cu lacrimi de ploaie, cu lacrimi nevăzute îmi plâng durerile închise în suflet“ . . .

Zâmbesc, întorc scrisoarea pe toate fețele, nu cumva voi găsi și urme de lacrimi adevărate.

Continuez:

- - - „Dar printre picurii mărunți, ce nu-i pot suferi, fiindcă îmi măresc melancolia și durerea despărțirii, străbat din când în când raze de lumină. Mă gândesc atunci la dragostea noastră, și-mi pare un vis atât de frumos, încât n'aș avea poftă să mă trezesc niciodată. Deși ne-am cunoscut de puțin timp, focul sufletesc s'a aprins atât de puternic încât nici D-zeu, nici ce-i din jurul său, și nici chiar vestitul Prometeu, dac'ar fi, nu s'ar putea

apropia să mi-l fure, fiindcă frige, frige rău. Mă gândesc, că tu mă înțelegi, că din înțelegere deplină răsare dragoste fără sfârșit, și'n minte-mi vin cuvintele celui scriitor italian, asupra cărui mă oprisem când ți-am cetit cartea: „Un suflet hoinar a părăsit pământul și s'a dus să bată la ușa dragostei, căci vezi dragostea locuște sus, foarte sus. Din ungherul ei, dragostea îl întreabă : — Cine?

— Eu! răspunde sufletul. — Tu ești? Atunci du-te, nu-î loc aici să poți încăpea și tu și eu.

— Sufletul s'a întors. După câțva timp, s'a urcat din nou să bată la ușa răscolitoarei de suflete.

— Cine?

— Eu sânt tu! și ușa s'a deschis atunci Cât de frumos ar fi ca unul să se oglindească în celălalt precum soarele se reflectă în tot ce trăește". . . .

Scrisoarea era lungă. N'am mai continuat-o. Din ea se degaja o atmosferă de moleșeală funebră, ce nu conveni dispoziției mele.

După câteva zile m'am dus iarăș la prietenul meu — Cum mă văzu întrând, începu să râdă nervos. Stau, mă uit nedumerit și-l întreb:

— Ai înebunit! De ce râzi?

— De mine. Când lacrimile nu-ți sânt de-ajuns ca să te plângi, atunci simți nevoia să te strivești sub propriul tău sarcasm și dispreț.

— Ce ți-a venit? — i-am zis accentuând nedumerirea. Imi făcu semn spre masă. În locul unde acum câteva zile cetisem scrisoarea sa era alta. — Desigur dela Ea — glumesc eu. Și dornic să-i cunosc și eu înțelepciunea, de care amicul meu fusese convins, încep să citesc:

„ M'am bucurat că te gândești la mine. Și eu mă gândesc la tine. Chiar eram supărată pe tine că nu-mi scrii. Inșă acum, ce mai faci? — Voinic, sănătos? Te doresc nespus. Dar ce să faci? Vorba lui Tănase: „rabdă inimă și taci“. Eu sânt bine cu biroul. Seara mai dau pe la teatru și operă. Opera o prefer. Ah! muzica este idolul meu! Ești de acord? Pentru muzică aş îndeplini orice sacrificiu. O ador. — Mais ça c'est finit maintenant. Ah! sânt ca un bolnav ce de-abia așteaptă să se scoale, așa aștept să mă duc la țară, să mi se umple inima de exuberanța și splendoarea naturii întinerite! O aștept cu nerăb-

dare, „extra.“ Ce zici? Natura nu prea ne favorizează, ci chinu-
ește niște muritori atât de inocenți!!!“

— Mă da-i spirituală! — făcui ironic. — Nu cumva o
fi făcând aluzie la scrisoarea ta cu lacrimi de ploaie?

— Nu-o cred în stare de așa subtilități.

— Da? Așa de curând? Parcă mai ieri, alaltăieri, spuneai
că . . .

— Spuneam! — mă întrerupse brusc. — N'aș fi crezut-o însă
atât, . . . atât, . . . nu știu cum să spun . . .

— Nu?!

— Vezi bine! În cele două săptămâni o vizitasem destul
de des. Fata nu era niciodată singură . . ., era cu mama și fra-
tele ei — Vorbia puțin — Mai mult asculta. Și cum tăcerea e
probă de înțelepciune — cel prost nu poate să tacă — am crezut . . .
Vorbește însă acum și pentru atunci!

Continuai să citesc scrisoarea:

. . . . „Fiind însă într'o stare psihologică nu atât de plăcută, trec
la alt subiect. Am fost ieri la prietena mea Țica — Am avut
deosebita plăcere să cunosc un cavaler, sau mai bine zis un
chip de Robespierre, cu gesturi și vorbe galante, nu mai țin minte
cum îl cheamă, locuște însă prin apropiere. Ah! îmi pare că-i
„Puiu“. Mi-a spus că te cunoaște. — Cred că îl cunoști prea
bine și-ar fi inutil să ți-l mai descriu. Ceva mai frumos! Se amo-
rezase băiatul de mine și neputându-și stăpâni sentimentul de
dragoste, mi-a cerut voie să mă sărute. Păcat că nu se permite
și la cei mari, ca la cei mici. . . Am petrecut foarte bine și am
rămas „enchanté.“ Dragă, natura pe aici este foarte blândă și
frumoasă. Pe acolo? Cum o mai duci? Dar cu petrecerile?
Dansezi? Cu Emil tot prieten ești? Dă-i complimente din partea
mea, și dacă e dispus, poate să-mi scrie și el, și tu. Iartă-mă,
ți-am scris așa de rău, dar sânt foarte grăbită.“

— Ți place!? — întreabă prietenul. — Și eu care. . .

— Tu care îți faci prea multe iluzii și nu trăiești de loc
pe pământ. . .

E. NICANU

Cântec

Roua dorurilor multe
Îmi tivește geana,
Iar în inimă durerea-și
Făurește strana.

De pe buza mea aprinsă
Zâmbetul apune.
Vreau ceva, . . . și ce-aș vrea nu știu . . .
Vino, tu, de-mi spune! . . .

Dragoș Vitencu

Mul'area și moartea (Poveste în dialect megleno-român)

Ună mul'ari vea un ficior și mult ăl' ra milă dă iel. Coan la culcă să doarmă, ăl' coantă și la scularea ară ă n coantiț la sculă.

Bini ma moartea nu ubideaști c'ăi bun ili ăi ni-bun; vini ună seară, ăl' loa suflitu la ficior și fuzi.

Și mul'area si dusi dupu moarti ca să-l' l'a suflitu la ficior di la moarti.

Amnoă, amnoă mul'area drumu dupu moarti, bătu pri un spin și-l' zisi la spin: „Spinuli, nu-u vizuș moartea cutru iundi loa?”

Și spinu ăl' zisi: „Să-u spun, ama lea-mi ă n si-nu toau și ȳoani-mi până să-nfurles di să-ȳ spun cutru iundi loa moartea“. Și mul'area la loa; la pusi ă n sin. Și ca'nfurli spinu, l'a zisi: „Pri ua loa moartea“.

Și ară amnoă, amnoa, și bătu pri antunearic și l-antriboă și iel, și antunearicu ăl' zisi: „Coanta și la

¹⁾ Din volumul care stă să apară: Th. Capidan, *Meglenoromânii*, vol. II. Literatură populară meglenoromână.— Transcrierea fonetică o dăm aici cu litere obișnuite.

mini cum ăl' cântai la ficior di până s-mi satur di coantiț, ca să-ț spun cutru iundi loa moartea."

Și ia-l' si deadi la coantiț și cântoă, cântoă până ăl' săturoă. Și ca si săturoă antunearicu, ăl' spusi pri iundi loa.

Și ară mul'area cătoă să amnă. Și amnoa, amnoa până bătù pri ună vali. Și-u antriboă și valea cutru iundi loa moartea. Și valea-l' zisi: „Zaploanzi să cadă lacrimili tali la mini."

Și mul'area zacătoă si ploangă și căzură lacrăm ăni vali și si feasiră rap multi, di ună mil'ă di riri una.

Și amnoă, amnoă, bătù pri un breag mari, ca zidu ra nalt. Și ăni breag vea un dead c'un băstun ăni moin'. Și mularea ăl' la țirù băstunu ca si pună la breag.

Și țela deadu ăl' la deadi; și mularea si pusi pri breag și ău floa poarta di rai dișcl'isă. Și la poartă ra un lant dead; ș'ăl' zisi să-u lasă s'antră, s-la află suflitu lu il'ă-su.

Țela deadu ăl' zisi: „Antră, ama vez să leai vriu lant suflit pri gușă". Și mul'area antroă. Ș-ună ș-ună inșoă anghelu din țer di-l' zisi: „Țe ubideș tu ua?" Mul'area zisi: „L-ubides suflitu la ficioru meu, țer s-la leau". — „Iel' la mini", zisi anghelu, „să-ț spun ți moanț vea di traziri".

Și ăl' spusi că dințil' să-l' li scoată un căti un și peril' și multi moanți vea di traziri. Tunțea mul'area lăcrimoă și zisi: „Demi că toar moanți ari, mai bun la stoa ua ăni rai".

Și mul'area fuzi singură, casă plângoandora.

(Cules din Nânta)

(Traducere)

Muierea și moartea

O muiere avea un copil și mult îi era drag de el. Când îl culca să doarmă, îi cânta și când se deștepta, tot în cântece îl scula.

Bine, dar moartea, care nu vrea să țină seamă dacă este bine sau rău, într-o seară, veni la ea, luă sufletul copilului și plecă.

Și muierea se duse după moarte ca să ia sufletul copilului dela moarte.

Umblă, umblă muierea pe drum după moarte, până când dădu de un spin și îi zise spinului: „Nu văzuși pe unde a luat-o moartea?“ Și spinul îi zise: „O să-ți spun, numai ia-mă la sânul tău și ține-mă până să înfloresc, ca să-ți spun încotro a luat-o moartea“. Și muierea îl luă, îl puse în sân. Și dacă înflori spinul, acesta îi zise: „Pe aici a luat-o moartea“. Și iarăși muierea umblă, umblă și dădu de întunerec pe care îl întrebă; și întunerecul îi zise: „Cântă-mi și mie, cum îi cântai copilului, până să mă satur de cântece, ca să-ți spun încotro a luat-o moartea“. Și ea se puse pe cântat și cântă, cântă până ce îl sătură. Și dacă se sătură întunericul, îi spuse pe unde o luă.

Și muierea începu să umble. Și umblă, umblă până ce dădu de o vale. Și întrebă și pe vale, încotro a luat-o moartea. Și valea îi zise: „Plângi puțin, ca să cadă lacrimile tale la mine“. Și muierea începu să plângă și căzură lacrimi în vale și se făcură pietre nestimate de o mie de lire (turcești) una. Și umblă, umblă, întâlni un deal mare; ca zidul era de înalt. Și pe deal se afla un bătrân cu un baston în mâni. Și muierea îi ceru bastonul ca să se suie pe deal.

Și moșul cela i-l dădu. Și muierea se sui pe deal și găsi deschisă poarta raiului. Și la poartă era un alt moșneag, și îi zise să o lase să între ca să găsească sufletul lui fiu-său.

Moșul acela îi zise: „Intră, dar vezi să nu cumva să nenorocști vre-un alt suflet“. Și muierea intră. Și deodată ieși îngerul din cer și-i zise: „Ce cauți aici?“ Muierea zise: „Caut sufletul copilului meu, vreau să-l iau“. „Vino la mine“ zise îngerul, „să-ți spun ce munci avea de suferit“.

Și îi spuse că era să i se scoată dinții unul câte unul și perii și alte munci avea de suferit.

Atunci muierea lăcrimă și zise: „Dacă a avut de suferit astfel de munci, mai bine să stea aici în rai.“

Și muierea plecă singură acasă, plângând.

Th. Capidan

Din alte vremi

Te văd uscat și fără znagă'n¹⁾ tine:
Par'c'ai căra la apă morților cu sita ...
Că n'ai trăit pe vremea mea, creștine,
Să fi gustat și tu un pic de bine...
Pe semne, v'o fi stat așa scrisă ursita.
Să fi văzut ce chiu era în Saduri!²⁾—
Era alt Dumnezeu stăpân, atunci, pe lume,
Că mustu'n lin³⁾, curgea ca apa'n vaduri
Și ca să-i dăm de rost puneam și naduri⁴⁾
Și gâlgăia în tocitoare alb de spume.
O lună, cât ținea culesul viii,
Purcel nu mai găsiai în satul nostru:
Căram la cramă casa și copiii,
Trăiam la câmp în volbura câmpii
Și bine ne mai îndrugăm atunci tot rostu.
Jucam în jurul focului, flăcăii,
Ne băsmuiau minuni și babele și moșii,
Făceam pocal din caucul tigăii,
Legam răvași pe urmele potăii,
De hohotia întinsul codrilor, stufoșii!
E-hei! Să fi văzut... Ce pot eu spune?
Trăiam ca'n sânul lui Avram acele zile...
Dar au trecut și n'or să se adune
Că tot mai rele vin în loc de bune
Și oamenii sânt altfel ca atunci, copile!
Noi nu știam zavistia și ura
Și Casa Domnului era cinstită foarte!
Era'n nainte sufletul, nu gura
Și de-aia'mbelșuga și bătătura,
Voi nu mai vreți să știți de Dumnezeu și moarte!

¹⁾ Vlagă. ²⁾ Plaiurile de vii din marginea comunei Coșoveni,—
astăzi scoase.. ³⁾ Albie în care se prijoane (prinde) mustul. ⁴⁾ Mărgini adăugate.

Și iată-mă, acum, pustiu de toate:
S'au dus de mult și Saduri și bătrâni și plete...
Privit-am Cotofirul⁵⁾ cum se scoate...
O, Doamne câte, câte vrerea-ți poate!
Și-oi mai trăi să'ndur cu voi, băiete!

Ion I. Grigorie

Răvaș

Cărticică'n cornurele
Scrisă cu lacrimi de-a mele;
Cine-a prinde s'o citească
Lacrimile să-l pornească,
Cum mă pornesc și pe mine
Când gândesc, bade, la tine...

Și ți-aș scrie cu argint
Că-i greu război pe pământ,
Și ți-aș scrie cu negreală
Că-i multă jele în țară...
Da îți scriu cu lăcrimioare
Că rău inima mă doare.

Nu mă doare de durere,
Da mă doare de-a ta jele:
Ești străin și năcăjit
Și trăești cu mult urât.
Umbli lumea împrejur
Și te afli tot singur.—

Fără mamă, fără tată
Parc'ai fi căzut din piatră;

⁵⁾ Pădure, — azi scoasă — în marginea com. Coșovenii de sus.

N'ai nici frați, n'ai nici surori
Numai negri străiniori.
Te-au luat dintre vecini
Și te uști între străini...

(Dela Domnica Dobâca a lui Ioseb Iacob din
Vicolul de sus, Bucovina)

cules de **Procopie Jitariu**

Cimilituri bucovinene

Cățelușă șargă
Mult fânaț aleargă (coasa)
* * *

Uite, mări,
Baragladina cum cată
La țiganca spânzurată! (slănina)
* * *

Doi năpustesc
Patru se izbesc (berbecii când
Opt se răscracănă se bat cap în cap)
Zeci și mii se cleatănă.
* * *

Îți vorbește
Și turcește (răsunetul, ecoul.
Și-orce limbă nimerește.

(Din Pătrăuți pe Suceava, Bucovina)
Culese de **Leca Morariu**

Cimilituri bucovinene

Am o vacă

Și-o trag de coadă la apă (lingura)

* * *

Străgă răgă în grădină:

Apără-mă de găină

Că de câne nu mă tem! (râma)

* * *

Culese de Valeriu Cudla

Dănilă Prepeleac

(Poveste)

Cică, pe vremea ceea de bine când, printre noi oamenii — păcătoșii — Dumnezeu își mai purta, din când în când sfântul trup, trăia, într'o cocioabă la marginea Craiovei, un om cu numele Dănilă Prepeleac. Și pe acest Dănilă, din om cu stare și bogat cum era înainte, îl adusese jocul de cărți în sapă de lemn. Rău se năvălise omul și: joacă azi, joacă mâine, pierde azi, pierde mâine, până se pomeni tuliulei ¹⁾: nici, tu, masă — nici tu, casă — nici, tu, pământ — nici, tu, bogăție! Tot, îi inghițiseră afurisitele de cărți, pînă, odată, (pe semne dracul îl purta de sfoară) remai având ce pune la cărți, își zălogi și nevastă și copii și-i pierdu și pe aceștia.

— Bine ș'asa — se gândi Dănilă. — Acum o să mă duc la pustnicie și o să aștept pînă mi-o'nvia norocul. Văd eu că n'am încotro s'o mai dau. Bag-sama că așa mi-a fost scris: să trag patarama. Da'... mare e Dumnezeu! — Și ca omul cu socoteala făcută, ce știa că nici cimăreala ²⁾, acum, nu-i mai folosia la nimic, se încinse binișor cu un curmei peste subă și, cu cărțile de joc, în pozănar ³⁾: haidea — haidea, haidea — haidea așteamătu ⁴⁾ pe întunecoasele uliți ale Craiovei și hei, târziu! se pomenește tomnai prin nisipelnițele vâlcăneștilor — cale de-o flămânzeală de

¹⁾ sărac ca degetul. ²⁾ văitarea. ³⁾ buzunar. ⁴⁾ furișându-se.

Craiova. Se puse pe muncă și, într'o pustietate, își săpă un bordeiu, așa de mântuială, ca să fie apărat de ploi și de arșiță. Și fiindcă, pe ziua ceea, numai o pară avea ca să-și mai omoare foamea, o mîncă și aruncă sâmburii dinaintea tinzii. Cum i-o fi aruncat el, că a răsărit un pui de păr care cresc pe ne-simțite de acoperi toată tinda bordeiului,— că ani trecuseră de când se pustnicise Dănilă. Trăia din mila cui avea inimă să se milostivească și ca să se întoarcă în oraș nici pomeneală, că multe i se cereau acolo și lui nu-i mai rămăseseră decât pustiile de zile și cărțile de joc, aruncate după un cosorob¹⁾.

— Petre! Ne-am cam lenevit. Ia să ne mai luăm rasna pe cel pământ să vedem ce or mai fi făcând oamenii noștri, că de multel nu i-am mai căutat și, știi:

Lasă vrana²⁾ linului³⁾,

Pe seama rumânului,—

c'apoi, nu te-i plînge de nechibzuială!— zise într'una din zile Dumnezeu.

— Bine, Doamne!

— Ia-ți toiagul și haidem! —

Cât ai clipi, și fură în marginea Craiovei, schimbați în doi moșnegi cu barba până la genunchi, răsmandu-și gârbovia pe toege. Cum se'ntâmplase, cum nu, că scoboriseră tocmai în partea Craiovei dinspre Vâlcănești. Multă vreme rătăciră prin cele locuri nisipoase; da, ca să'ntâlnească picior de om, ba-mai-ba! Acum, se cam întunecase și foamea—ca foamea—seamă nu ținea că e pustiu locul și nu i de unde. Ba nici atâta obraz n'avu și începu să le cam facă mațele cărcel cereștilor fețe.

Tot vorba veche:

Cere-i miere stupului fără de albine

Și calicului facere de bine.

că

Tot sătul de flămânzeală

Și'mbrăcat... în pielea goală,

o să umbli cât o fi dealul Iazului, deal și valea Fântâniții vale!

Să nu ne întrecem cu povestea; minunea îi stă în mână A-tot-puternicului: cu o vorbă să schimbe pustiul în raiu, — cum a și fost schimbat mai pe urmă, așa cum îl știți acum și d-voastră,

¹⁾ Una din grinzile mai mici ce sprijină mîrtacii (lemnele) bordeiului, pe care stă pământul. ²⁾ Gaura prin care se scurge mustul. ³⁾ Linul = albie în care se prijoane (prinde) mustul din tocitoare (hîrdău în care se fle-cuesc strugurii).

— dar vrea, pe semne, să ne cunoască sărăcia pe de-abinelea și omenia pe dea'ntregul și, dacă e așa, se uitau și Dumnezeu și sf. Petre în toate părțile că doar-doar or găsi cu ce să-și mai certe foamea. Tot uitându-se așa, numai că ce i se păru lui sf. Petre — cam depărcior, nu e vorbă — că vede ceva pe câmpul ăsta pe care nu văzuseră până aci nimic.

— Doamne, par'c'ași năzări ceva acolo.

— Un păr, Petre și încărcat cu pere încă — zise Dumnezeu căci, El, ca un puternic, răsbise întunericul. Bucuria nu le fu mică și o porniră întins într'acolo ca să-și mai potolească foamea cu cele pere; dar și mai mare le fu mirarea când văzură că aci mai putea trăi și un om.

— Vezi, Petre, minunăție? Nu degeaba s'a lăudat omul că poate trăi și în piatră seacă, numai un dram de vrere să aibă!

— Acesta n'o fi om ca toți oamenii Doamne, ori că i-ai dat o doagă mai mult, ori că una mai puțin, care vrea-să-zică tot un drac!

— Să vedem, Petre.— Și Dumnezeu, bunul, nu se sfii de sărăcie și bătu cu toiagul în ușă intrând: Bucuroși de oaspeți?

— Bucuros, bucuros,— răspunse pe dată Dănilă și deschise ușa la perete streinilor drumeți, că era el cum era, dar avea inimă bună și primitoare și, fără să mai aștepte a fi rugat, puse ceaunul la foc, îngrădi o mămăliguță de cele pripite și cât ai bate din palme o și răsturnă pe cârpător ¹⁾. Mai aduse o strachină cu nițel pește-saramură și, gata masa.

— Cinstiți-mi casa, tăicuților, că luăm cu toții din ce-a dat Dumnezeu, milostivul, că'eți fi venind din cale lungă și v'o fi foame. De, cum e vorba românului: s'a'nvechit traista, acum la puțină greutate mai ține! De n'o ajunge, oi mai face că mi-a dat Dumnezeu destul,—am de unde!

Sărac era Dănilă; dar pe față nu vrea să se arate. Îi plăcea lauda. Iaca, un păcat mic între cele mari care-l împingea să fie și mai bun de cât îi era croiala. Luară cu toții din mămăliga și saramura, care deabi' lui singur ar fi trebuit să-i ajungă și se minuna și el că vedea cum mănâncă tustrei ca niște lupi upiți ²⁾ și de isprăvit nici gând să se mai isprăvească. Dar își înghiți mirarea crezând că i se pare numai așa. Mai avea Dănilă și un

¹⁾ lopată mare pentru băgarea azimei (pâinii) sub țăst (cuptor mobil în formă de pălărie, făcut din lut și din baligă). ²⁾ prea flămânzi.

clondir cu niște vin prost, milostivit cine-știe-de-cine și ca să-i fie masa și cu puțină udătură, ca la creștinii cum-se-cade, se repezi și scoase o litră ¹⁾).

— Să vedeți, tăicuților, ce mai vin!— zice el, gândindu-se la zicala veche: omul când îmbătrânește, pune-i paie și-l pârlește, crezând că așa cum erau de bătrâni le-o fi pierit gustul.— E din viile mele și e vechiu, mai de 30 de ani!

— Bre, bre! — se miră Dumnezeu.— Ia să-l vedem, nepoate? și trase o gâlgăitură trecând apoi butelca lui sf. Petre.— Strașnic vin, nepoate! Așa vin mai că n'am gustat în viața mea! Ai? Ce zici, Petre?

— Cu drept că așa vin n'am mai băut.

Bău și Dănilă și nu mai știa ce să creadă. I se părea o minune mai mare ca cea dela nunta din Cana. Dă! îți mai vine să crezi că din apă să facă vin; dar mahoarcă? ²⁾). Și încă ce vin!

— Ehe! Țsta fu ce fu. Dar să vedeți pe cel de 50 de ani! — și cum zise se și repezi cu butelca de o mai umplu încă odată. Și de astă-dată când, la urmă, bău și el, vinul era ca unul vechiu de 50 de ani, cum zisese.

— Mai am încă un fel, tăicuților, da acela, cât de bătrâni 'eți fi d-voastră, tot vă întrece. Numa'să-l gustați. Și se duse de scurse totul din clondir ca să-și mulțumească pe deplin musafirii Băut fu și acesta și bun fu, mai bun ca cele două feluri dinainte, de, când gustă și Dănilă, îi jucau ochii în cap ca de sclimpuși ³⁾) uitându-se să vadă dacă nu mai isvorăște barem o picătură.

— Vă spuneam eu! Am, mulțumesc lui Dumnezeu, am de toate, — se umfla Dănilă. — M'arăt eu sărac, da', nu! Mie nu-mi plac zădărniciile lumești. Mai bine vreau să trăiesc mai sărăcăcios și cu frica lui Dumezeu, că cine se smerește, pe sine se înalță. Și să-mi fiți iertători dacă veți odihni pe jos. Ne-om împăca cu sărăcia și cu necazul aici pe pământ și-om fi mai bine pe ceea lume, dacă s'o milostivi Bunul. — Și până a doua zi se odihniră care cum a putut.

Când fură să plece, Dumnezeu îi zise lui Dănilă:

— Dănilă, pentru-ca să-ți răsplătesc găzduirea și bunătatea, cere dela mine cei vei dori.

¹⁾ = $\frac{1}{4}$ de litru.

²⁾ rămășiță, brac.

³⁾ licurici.

Când auzi, Dănilă, una ca asta, începu să tremure de spaimă că tocmai acum se gândi el pe cine vrise să înșele și căzu în genunchi cerându-și iertare îngâmfwării sale.

— Nu te teme, Dănilă, bunătatea ta atârnă mai mult ca slăbiciunile tale. Spune, ce vrei să ai? Aur, avere, sănătate? Alege-ți.

— Apoi Doamne, dacă vrei să Te milostivești cu un păcătos, eu nu poftesc nici aur, nici avere, că le-am avut pe amândouă și scris mi-a fost ca să nu le împărățesc. Sănătatea iarăși, fie așa cum mi-ai urzit-o Tu dela început că nemărginită îți este înțelepciunea

— Atunci ce vrei?

— Puțin, Doamne! — Fă, ca cine s'o așeza pe scaunul acesta, să nu se mai poată ridica fără învoirea mea. Fă, ca cine s'o sui în părul acela, să nu se mai poată coborî până-ce nu i-oiu zice eu.

— Bine, facă-se voia ta!

— Și mai fă, Doamne ca să câștig oridecâte-ori voi juca cu aceste cărți. Măsluiește-mi-le!

— Greu lucru îmi ceri Dănilă dar . . . fie așa precum dorești!

— Și pe loc Dumnezeu, cu sf Petre s'au și făcut nevăzuți.

(Continuare urmează)

Ion I. Grigorie

(Culeasă din comuna Coșovenii-de-sus, Jud. Dolj)

† Petre Cârstea

Cântece

Frunză verde bob năut
Cine Doamne-a mai văzut
Gard înalt făr' de propele,
Om frumos făr' de greșele,
Gard înalt nestreșinit,
Om frumos și negreșit,
Gard înalt nestreșinat,
Om frumos făr' de păcat!...

* * *

La bădița în grădină
Prins a dorul rădăcină
Și mă duc să-l iau în casă
Două rădăcini nu-l lasă
Și mă duc să-l iau în sân
Două rădăcini mi-l țin.

* * *

Floare 'n cui, floare sub cui
Mai mândră ca mândra nu-i
Că-i la față roșioară,
Și-i la umblet căprioară,
Și cu mersul legănat
Când o văd dau de păcat!

* * *

Frunză verde păltinaș
Te cunosc, bade, pe paș¹⁾
Ți-i cu voie să mă lași.
Spune-mi dar, ți-i a lăsa?
Să te știu încungiura
Că ca²⁾ tine-am mai văzut
Și pe apă, și pe Prut
Și pe drumul cel bătut.

(Populare bucovinene)

Culese de regretatul Petre Cârstean, mort la 21 Ianuarie 1922.

Strigături

U-iu-iu pe dealu' gol
Că mireasa n'are țol!
Dar i-a face mirele
Când a tunde cânele!

*

Fata care-i jucăușă,
Pune gozul după ușă
Și se spală cu stupit
Și gândește la iubit!

*

Dragă mi-e în lăibăraș
Pe mălai, dela boldaș³⁾
Și mi-e dragă, — lumea zică
Am mândruță din potică⁴⁾

*

¹⁾ În idiomul bucovinean există și singularul paș. — ²⁾ Cacofonie înadins menținută chiar de Domnica Cernușcă dela care l-am auzit. (Note ale lui P. Cârstean). — ³⁾ dughenar, boltaș. — ⁴⁾ farmacie, dugheană („apotecă”, „bodegă”).

Părinte, popă sârbăsc,
Lasă-mă să mă iubăsc;
Că de mor, ți-a fi păcatu'
Că mi-ai văduvit bărbatu'!

*

Arz'-o focul de avere!
Mă'nsurai, luai muiere:
Luai muma-mumii-mele!
Când o văd cu capu' gol,
Sbiară vacile'n ocol.
Și când trece prin ogradă,
Se fac oile grămadă!
Când zâmbește câte-o dată,
Vine popa de mă coată! ¹⁾

(De pe valea Someșului, Ardeal; comuna Măcișul-unguresc, Jud.
Cojocna)

Culese de Ion I. Grigorie

Cântece

Foaie verde iac' așa
Poruncit-a bădița
Pe-un spic verde de săcară
Să mă duc, că el se 'nsoară.

Foaie verde lemn sucit
Inapoi i-am poruncit
Pe-un spic verde de ovăs
Să se 'nsoare sănătos.

Trandafir roșu 'nflorit,
Și la urmă vestejit,
Și de vânturi biciuit,
El din nou mi-a poruncit

Pe o frunză de alun
Să mă duc ca să-l cunun.
Cununa-l-aș, cununa
Dar la fină ce i-oiu da?

¹⁾ = cată, caută.

Ia o mână de alune
Să se ducă fina 'n lume,
Să rămâie finul june
Cu mine să se cunune.

(Dela Eugenia Buga născ. Jitariu
din Berchișești, Bucovina)

Cules de Procopie Jitariu

Mărita-m'aș să nu șăd,
Numai câmpul să nu-l văd.
Câmpul grijască-l bărbatul,
Eu să mătur, s'aștern patul...
Să pun oglinda 'n fereastă,
Să văd, bine-mi stă nevastă?...

*

Hai bădiță să fim dragi
C'amândoi sântem săraci.
Și-om trăi cu buze moi,
Ca și cei cu patru boi.
Și-om trăi mai cu plăcere
Decât cei ce au avere.

*

Supăratu-i omul, Doamne,
Când se culcă și nu doarme.
Demineața când se scoală,
Alături perina goală...
Stă, gândește 'n capul lui
Cine-a fost, și-acuma nu-i...

(Din Oprișeni, Bucovina)

Culese de Axenti Bilețchi-Oprișeni

Foaie verde sălcioară
Auzit-am veste iară
Că drăguțul mi se 'nsoară.
Să se 'nsoare sănătos,
Bată-l crucea minciunos!
Tot mi-a zis că m'a lua
Până ce-a mai întomna:

Și-a dat mâna cu alta...
Da' și eu l-oiu blăstăma:
Când a fi mai sănătos
Nu rădice-un pai de jos,
Când a fi mai în putere
Nu rădice trei surcele!

(Dela Rarița Poienar din Dragoiești, Bucovina)

*

Foaie verde peliniță
Duce-m'aș călugăriță
Dar mi-i milă de cosiță...
Că cosița-mi este neagră
Curva de lume mi-i dragă.

(Dela Petrea Poenar din Dragoiești)

Culese de Gavril Ionescu

Zicători

- 1) Se împiedică de-o lăptucă
Și nu mai pot boii să-l ducă.

(din Argeș)

- 2) Ar ieși din văgăună,
Da'-i stă'n cale o alună.

(din Jud. Dolj)

Celui ce cu argumente slabe vrea să doboare un adevăr temeinic, i se zice:

- 3) Taie 'n fier cu lemn de cer¹⁾

(din Oltenia)

Lingușitorului care se fălește cu protecția celor mari, i se zice:

- 4) Are trecere ca boldeiul²⁾ pe sub poartă.

(din Mușcel)

¹⁾ Copac păduratec asemănător la coajă cu frasinul, dar mai puțin tare ca acesta. În vremea bejeniiilor, Românul fugit la munte, lipsit de toate ale mâncării, „râjnia coajă de cer“.

²⁾ coteiu, cățel, javră.

5) Ceri mălai la padină ¹⁾
 Și frunze la gardină ²⁾.

(din com. Coșoveni, Dolj)

Când te izbești de îndărătnicia cuiva pe care nu-l poți convinge:

6) Ispitești pe dracu' să-și facă cruce!

(din Oltenia)

Culese de Ion I. Grigorie

Multe și mărunte...

Pentru Budai-Deleanu. — Intre operele lui I. Budai-Deleanu, Gh. Adamescu (Contribuțiune la bibliografia românească I 1921, 35) înșiră, după N. Iorga (Ist. lit. rom. în sec. XVIII, vol. II 1901, 477), și: Muntenii (sic) sau frații de gemene, poemă (sic)!

Adamescu reeditează deci greșelile lui Iorga (din 1901), deși Ovid Densușianu dovedise acu în „Revista Critică-Literară” An I 1893, 349-365:

1) că titlul piesei e Menegmii ³⁾ sau frații cei de gemene; 2) că piesa e o traducere a **comediei** ⁴⁾ lui Regnard, Les Ménechmes; 3) că traducerea aceasta, păstrată într'un manuscris terminat la 30 Sept. 1804 și rălăcit printre manuscrisele lui Budai-Deleanu, nici nu este o traducere făcută de Budai-Deleanu, ci evident numai o copie (și nici măcar copie făcută de Budai-Deleanu) de pe alt manuscris mai vechiu, ca d. p. de pe manuscrisul din 1803, scris pe la 9 Martie 1803 de un Ioniță Popovici și semnalat de I. Tanoviceanu în „Arhiva” (Iași) An III 1892, împreună cu alt manuscris la fel, acesta de sigur o copie, scris fiind în numai 11 zile dela 30/7 1813 până la 10/8 1813!

¹⁾ pământ humos care ține apă la ploaie.

²⁾ gard împletit din nulele.

³⁾ Menegmii și nu Menetmii cum din greșeală îi zicea A. Papiu Ilarianu în Analile Societății Academice Române, Tom. III, 1870, 115 (vezi și O. Densușianu loc citat 349). De altfel Papiu Ilarianu arăta răsvedit că-i vorba de o piesă teatrală, dând următorul titlu: „Menetmii sau Frații gemeni, bucata teatrală”. — Iar N. Iorga și-a împrumutat greșala (Muntenii în loc de Menegmii) dela Al. Philippide, Introducere în istoria limbii și literaturii române 186 (vezi O. Densușianu, l.c.350).

⁴⁾ Nici vorbă de poemă deci!

Drept care O. Densușianu în *Literatura română modernă* vol. I 1920 nici nu mai amintește la Budai-Deleanu de acești Menegmi ai nu se știe cui.

...Și stăm va să zică să facem... rectificări bibliografice în opera scriitorului care, atât de occidental, și atât de minune pentru epoca sa (nu însă și pentru a noastră, oricât s'ar

Moldoveni din Basarabia

măhni d-l M. Dragomirescu) e cel mai marcant inaugurator al veacului XIX în istoria literaturii române. De mirare că istoria noastră literară, orbecăind poate în demarcații geometrice (Școală ardeleană: Micu, Șincai, Maior și deci Budai-Deleanu!...), nu l-a descoperit încă pe acest cel mai fenomenal-răsărit inaugurator al literaturii noastre de veacul

al XIX-lea, al literaturii noastre beletristice. (Ba se mai poate întâmpla ca recentul *raccourci* al lui Sextil Pușcariu, *La littérature romena în „L' Europa orientale“* An III 1923, nici să nu pomenească de numele lui Budai-Deleanu deși în acelaș vademecum de istorie literară română s'a aflat totuși câte un colțisor pentru nume — aceste cu adevărat aproape numai nume — ca Samuil Clain, Gh. Șincai, Gh. Lazăr...!)

* * *

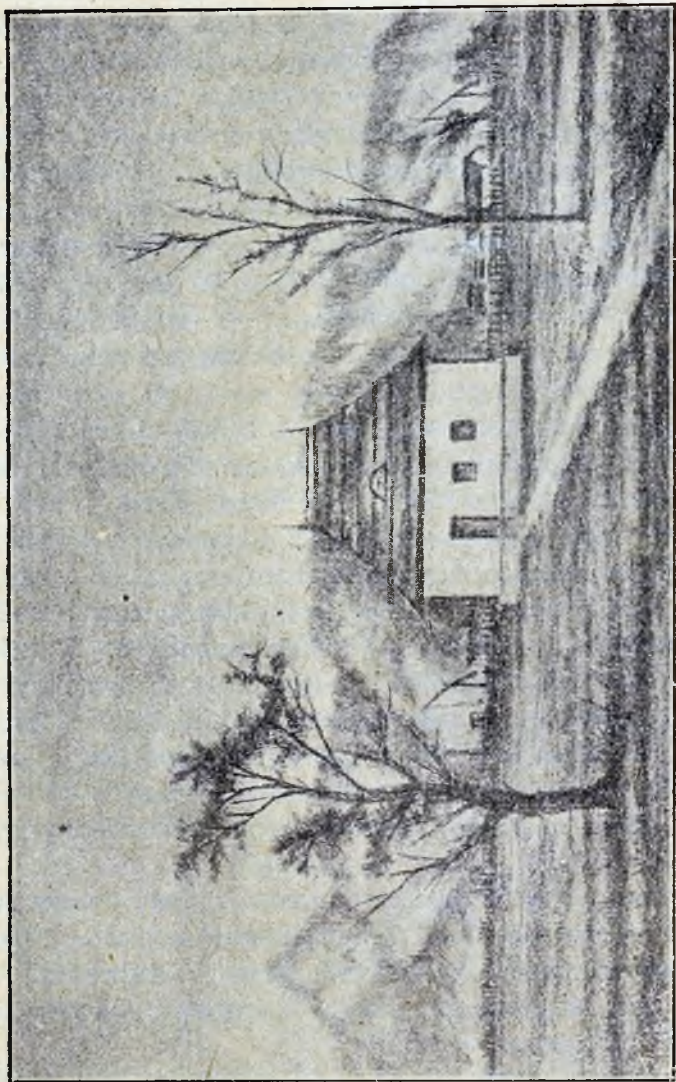
Auto-Idolatrie. — Potop de fotografii și autograme în „Universul literar“ 1925, Nr. 42 condus acum de N. Iorga! Și lucrul ăsta nu poate mirosi a serioșitate, chiar dacă titlurile celor ce ni le debitează ar fi încă pe atât de ...academice!... Câtă istravă de energie! Ba și ce necuviință! Decât toate figurile acestea, ale unor încă problematici candidați de nemoarte, de zeci de ori mai bine o biată autogramă a unui biet uitat ca Budai-Deleanu d. p., sau un facsimile după un manuscris al lui... Și câte, câte altele!...

* * *

M. Teliman și Dr. Gh. Popovici. — În „Societatea de mâine“ An I 1924, 537—538, G. Bogdan-Duică se face a vorbi despre antologia d-lui Constantin Loghin, *Scriitori bucovineni* 1924, pentru a ne ispiti cu farmecătoarele sale amintiri bucovinene departe peste cadrele unei oarecari recenzii și pentru a ne comunica minuni de fărâme din viața duor frunțași ai scrisului moldovenesc din Bucovina (foiletonistul Mihai Teliman și poetul T. Robeanu = Dr. Gheorghe Popovici), fărâme ca acestea:

„De Mihai Teliman m'am apropiat la Viena. Era bursier și își avea necazul său cu bursa din cauza neglijențelor sale. — Tu dacă ajungi la Cernăuți, să le spui acelora că eu tot om de omenie sânt și că neplăceri nu merit! — Eram în trecere (nu mai știu când anume) spre țărișoara în care eram redactor. După ce s'a întors, l-am căutat în Sirete. Știa când sosesc (cu părintele Dorofteiu?) și mă aștepta în capul dealului. Am intrat pe jos în târg. Făceam câțiva pași și ne opriam; iarăși câțiva și iar ne opriam. Și în opriri Teliman îmi povestea biografia fiecărei case, a cui fusese, a cui este, ce fel de lîg ori de Moșilică s'a așezat în ea ș. a. m. d. — Și iată că totuși badea cutare nu fuge și rămase cu casa lui între casele lor! — Îmi zise odată cu o durere de care parcă și el muria cum murise mai tot târgul său. Am

lăcrimat amândoi de jalea Siretului. Și deaceea, când mă gândesc că în prefața dela operele lui se află și numele meu, mă simt chiar măgulit, deși editorul Tofan nu știa că odată el și eu lăcrimasem împreună pe-o brazdă de iarbă din marginea uliței

Casa lui Creangă (din Humulești) după ediția din 1892 ilustrată de Teodor Bucliu

principale a târgului. Și era slab atunci și galben; și știa ce-l doare și că nu se vindecă decât cu câte un păhar de vin mai mult decât poate duce omul...

G. Popovici era tocmai contrarul lui Teliman: Alb și roșu la față, un cap frumos rotunzit, ochi albaștri și scilipitori, un piept

Iat, și tot trupul așezat pe niște picioare voinice și elastice; și totuși, cu ceva feminin în el, de-ți impune de îndată o rezervă. Destulă vreme stătu departe de gazeta mea, apoi se apropie, colaborează, îmi atrăgea atenția la ce el bănuia că mi-ar fi putut scăpa din vedere, dovedea interes. Un romantic iubitor de izolare și de ieșiri ștregărești din izolare: N'am uitat încă avântul săniei, iarna, spre Sadagura, unde în odăița caldă a Ovreicea crășmărese goliam păhar după păhar, puneam țările la cale și ne întorceam luminați de zăpezi și de sclipirea stelelor iernatice, cu popas la Podul Prutului, care răsuna câteodată de-o horă a unirii; căci nu eram singuri, erau pe acolo și alți crăișori bucovineni, dintre cari unii trăiesc încă... — Unde-ți merg florile astea! — îl întrebai altă dată. — Spre munți, la cineva! — Dar numele nu-l spunea: l-am știut dela alții, nu dela el... — Și pentru ce ai plecat tu de-acasă, să te-ășezi aici cu chirie? — (era în strada Horecei). — Ia ca să pot ceti liniștit și bine pentru examenul ăsta; examenul are mult haz, când știi ceva mai mult decât dascălul — sfârșia el explicarea... — Și ascultă, Duică, trebuie să fii martor; Tăchiță are iar duelul său. Mergem amândoi martori; are să fie și cu ceva haz, să vezi, să vezi: iote-l, parcă-l văd... — Dar când într-o noapte postsadagureană l-am luat pe O(micron) din sanie și l-am săltat peste porți și l-am așezat, ca pe un Falstaff, în pat, încât a doua zi întreba pereții cine și cum l-a adus, prin aer, dela Sadagura până acasă? Evul mediu cu libertatea seigneurială, cu gluma ascuțită chiar grotesc, cu dărnicia risipitoare, cu cultul asexual al femeii, cu versul împodobitor când trebuie să plece în lume, ar fi fost un timp mai priincios gesturilor acestui suflet jenat de bunele cuviințe ale societății de azi. Și totuși, ce adânc, ce serios, ce cuminte putea să fie când problema actuală pretindea!

L-am revăzut în București, generos, bun, delicat. Aprindea nevestei un pomuleț de Crăciun, drăguț de tot... Apoi trecu spre Domnul, undeva în Ungaria, de unde a scris scrisoarea clară, sigură, cătră primarul care avea să-l îngroape. Nici azi n'am înțeles tot."

* * *

Pentru Mihai Lupescu. — „Vestitorul Satelor“ An XIII 1925 Nr. 15–16 în August, simpatica publicație redactată în... într-o oarecare comună Boroaia (Fălticeni) și tipărită cu atâta grijă în tiparnița Mănăstirii-Neamțului, pomenește cu evlavie împlini-

rea a trei ani dela moartea folcloristului și omului de școală M. Lupescu.

M. Lupescu e unul dintre rarii pe cari noianul vremii în loc să-i cufunde, tot mai luminos îi ridică... Îi slăvesc azi amintirea cei ce s'au învrednicit a trăi alături de dânsul. Va veni el însă și vremea ca și folcloristul Lupescu să fie mai substanțial prețuit.¹⁾

Miragiul cu care acest multiplu înjgebător de vetre ale luminii știa să fie cheagul tuturor, a fost desigur desăvârșita lui desbrăcare de sine, — fie că conducea (1884—1898) școala fericitului Nicolai Nanu²⁾ din Broștenii lui Creangă, fie că-l ajuta pe un Artur Gorovei sau pe un Tudor Pamfile la conducerea unei reviste ca „Șezătoarea“ (dela 1892 încoace), ca „Ion Creangă“ (dela 1902) și ca „Miron Costin“ (dela 1913), sau fie că se amesteca printre apostolii dela „Deșteptarea Poporului“ (Fălticeni) pentru a revărsa asupra satelor atâta lumină cu „Vestitorul Satelor“.

Și mărturisește G. Tutoveanu („Șezătoarea“ vol. XVIII 1922, 258): „la întemeierea³⁾ de cătră regele Carol, a Orfelinatlui Principele Ferdinand din Zorleni, când s'a cerut un om a cărui pricepere să nu fie întrecută decât de jertfa propriei sale vieți, pentru ajutorarea celor mulți și umili, numele lui M. Lupescu a strălucit ca o stea călăuzitoare“. Semăna „ciudat cu Ion Creangă, și la chip și la suflet“ ne spune același Tutoveanu (259) Și atunci îți dai seama de ce acele câteva șire pe cari tu ucenicul începător le căpătai dela omul ce-și croise acu drumul, aveau o atât de magică putere de îndemn și de încredere... Le îmbrățișezi și astăzi cu aceeași bucurie a sufletului ca acu 15 ani, când îți picau în chilia ta de student:

Dragul Moșului,

Am primit banii și-ți mulțumesc pentru grija ce ne-o porți și cuvintele inimoase ce ne trimiți. Măcar asta să ne fie plata muncii statornice și a clipelor hărăzite strănerii comorilor populare, căci sânt destui cari ne bârfesc...

Cu cea mai desăvârșită dragoste

Gara Zorleni, 10 Octomvre 1910

M. Lupescu

¹⁾ Un modest început de apreciere a lui l-a făcut I. Șiadbei în „Șezătoarea“ vol. XVIII 1922, 260—262.

²⁾ Cât de învățător a fost M. Lupescu aici se vede din Monografia școalelor și bisericilor de pe moșia regală Broșteni de P. Gheorgheasa (București 1906).

³⁾ În 1898 — vezi P. Gheorgheasa. op citat 16.

Îl simțiai atât de aieva din câteva rânduri ca acestea, îl cunoșteai atât de bine, încât un macabru capriciu al sorții nici n'a mai îngăduit să-l cunoști mai aieva. Și când în 17/8 1922 o porniai în cutari drumuri moldovene, cu gândul de a abate și pe la Moș Mihai, atunci în chiar acel 17 August 1922, M. Lupescu „după câteva zile de suferință“ se stingea „în spitalul Sf. Spiridon din Iași“ („Șezătoarea“ vol. XVIII 1922, 225), împlinind¹⁾ vârsta de 61 ani și 16 zile. Când apoi, la Folticeni (în 19/8 1922) întrebai la Artur Gorovei de M. Lupescu, atunci...

Iar astăzi, la pomenirea morții celui ce mi-a fost îndrumător, vreau să-i dau și lui, ceea ce-i a lui. Și-o dau cu divulgarea acestei mărturisiri pe care o știu din chiar gura lui A. Gorovei. Lupescu alcătuisese în colaborare cu Gorovei o botanică populară. (Mărturii cum învățătorul M. Lupescu își aduna materialul botanic cu ajutorul elevilor săi, ne dă S. Teodorescu-Kirileanu în articolul Un învățător între învățători, „Ion Creangă“ An. V 1912, 68—70. Și-i iarăși atât de documentară mărturisirea elevului lui M. Lupescu, S. Teodorescu-Kirileanu despre clipa răsplătirii — o vorbă bună a învățătorului dintre învățători: „Clipa aceea mi-i amintire copilărească dulce, fiindcă dulce mi-au căzut călătura și zâmbetul lui moș Lupescu, peste umilința mea“). Lupescu înjgebase deci împreună cu Gorovei o botanică populară. Prezintând-o la premiu Academiei Române, cartea ajunsese în mâinile lui Sim. Fl. Marian; și în mâinile lui Marian a rămas pe totdeauna! Când în cele din urmă M. Lupescu își reclamă mai stăruitor munca, Marian îi răspunse că n'are ce să-i mai deie, fiindcă o „înglobase“ la cartea sa de botanică populară. Să se știe deci că'n Botanica populară rămasă manuscris dela S. Fl. Marian e și munca lui M. Lupescu și A. Gorovei!

Puținul din cartea Botanica poporului român, apărută la Fălticeni 1906 cuprinde numai ceea ce-a putut fi salvat din brulioanele lui Lupescu și Gorovei.

* * *

Pentru S. Fl. Marian. — O neiertată scădere a cărțuliei²⁾ Folkloriștii noștri, Portrete și biografii de Șt. Șt. Tuțescu,

¹⁾ Născut fiind în Spătărești (îngă Fălticeni) la 1 August 1861 (vezi P. Gheorgheasa, 15).

²⁾ Pe care până astăzi încă nu ne-am învrednicit a o cunoaște din autopsie (o cităm numai după „Izvorășul“ An. V Nr. 2—3 din 1925, pag. 16) comerțul librăriilor noastre fiind de o lăncezeală care se poate lua la întrecere chiar și cu mutualul indiferentism al universităților noastre...

Craiova 1923, inst. „Ramuri“, Bibl. folkloristică Nr. 19–20 e că, alături de A. Gorovei, Urban-Iarnîk și T. Pamfile, nu-l amintește pe, de-a-puterea-fi, cel mai harnic folclorist al nostru, acel Simeon Florea Marian, cu care doar numai prodigiosul T. Pamfile să poată rivaliza.

* * *

Regionalism pe din două. — „Societatea de mâine“ (Cluj) An. III 1925, 161 vrea să arate unde duce regionalismul bucureștean, cuvântând uzmătoarele: „Cu prilejul serbărilor dela Iași, rectorul universității de acolo, d-l dr. Slătineanu a înmănat oaspeților o broșură despre situația în adevăr deploabilă a înaltei instituțiuni în fruntea căreia se găsește. Este în adevăr inexplicabilă lipsa de solitudine pe care guvernul țării o manifestă față de cea mai veche universitate a țării. Nu-ți vine să crezi ochilor, cetind broșura d-lui dr. Slătineanu. Te cuprinde un profund sentiment de rușine și de revoltă împotriva regionalismului bucureștean, din pricina căruia merge spre ruină nu numai Iașul, ci încetul cu încetul, țara întreagă. Impotriva lui trebuie să între în acțiune un sănătos regionalism moldovenesc, singurul care poate reda Moldovei viața pe care i-au ucis-o Bucureștii“.

De sigur nu noi, cei învredniciți de atâta vitregie în universitatea noastră Cernăuțeană, vom fi apărătorii snobismului bucureștean, dar nici pe povârnișul exagerărilor nu ne-om da de-a rotogolul! Te simți a cincea roată la car? N'ai decât să te afirmi! Dar afirmarea aceasta nu se poate obține cu o grevă ca cea a filologilor Ieșeni d. p., cari unul de leac nu și-a arătat obrazul la congresul filologilor români ținut în Aprilie 1925 la București! Etc., etc. ...

* * *

Reclamă americană? — Ne bucurăm de sigur că „revista de muzică, artă națională și folklor“ Izvorașul (redactată în... comuna Bistrița, Jud. Mehedinți!) după o atât de lungă tăcere (N-rul din urmă, An. V. Nr. 1, apăruse în Sept. 1923!) își continuă acum viața (cu An. V Nr. 2–3, 1925!...), — dar credem totuși că apelul ei volant adresat „stimatului cetitor“ n'ar trebui să-și ia refugiul la sistemul reclamei americane, afirmând că „Izvorașul“ ar fi „singura revistă de folklor ce publică tot ce cuprinde noțiunea de folklor!“ Pentru simplul motiv nu, că aidoma acelaș fel de material ca cel din „Izvorașul“ ne dă

d. p. și „Tudor Pamfile“ dela Dorohoiu (melodii populare în „Tudor Pamfile“ An. III 1925, 30, 53, 92; izvodiri de cusături și broderii și încreștări în lemn în An. II 1924, 76; piese de etnografie [veche solniță din corn de bou] în An. I 1923, 76; arhitectură populară [biserică de lemn] în An. I 1923, 52; obiceiuri [colindători cu steaua] în An. I 1923, 25)...

* * *

Leca Morariu

Bibliografie

Cărți

Dr. Oton Tarnavski, *Activitatea morfologică a vârteturilor fluviale*, Cernăuți 1924.

Gr. Nandriș, *Les rapports entre la Moldavie et l'Ukraine d'après le folklore ukrainien*, Paris-Bucarest 1924.

Ovid Densușianu, *Păstoritul la Bascii din Soule*, București 1925.

Th. Capidan, *Meglenoromânii I, Istoria și graiul lor*, București, 1925.

Ștefan Cacoveanu, *Fabule* (publicate de Alex. Lapedatu) București, Casa Școalelor 1925.

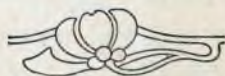
I. Dragoslav, *Facerea lumii și alte povestiri biblice populare*, ed. a 2-a București. Cartea românească 1925 (premiată de Acad. Rom.)

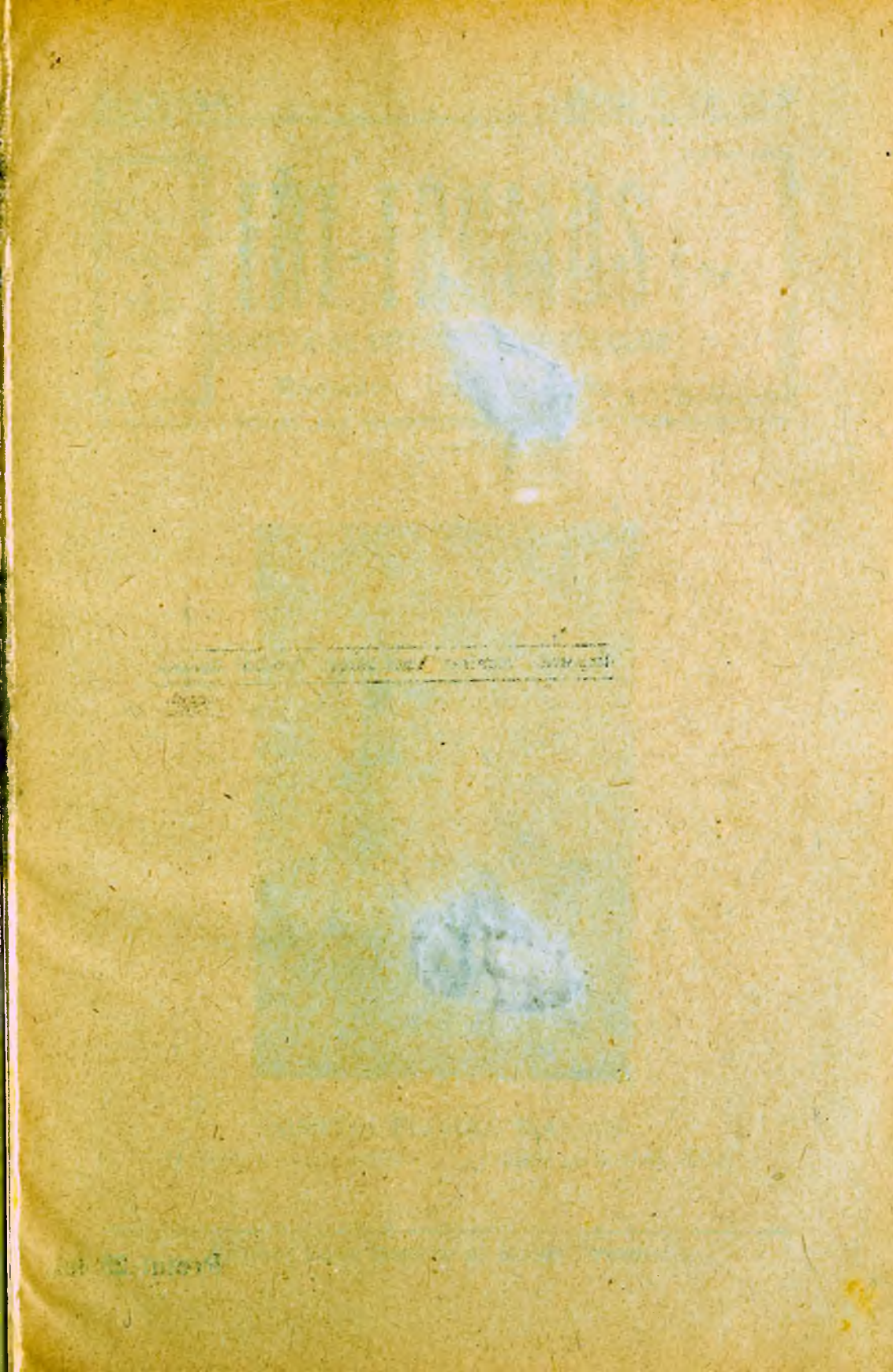
Reviste

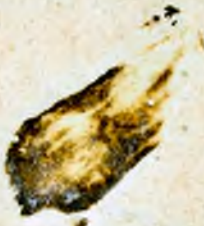
Il Folklore Italiano, director Raffaella Corso, Napoli, Villa Mandara a a Posillipo 147, An. I fascic. 1.

Piese muzicale

M. Vulpescu, *Doinas de Roumaine*, Paris ed. a 2-a, 15 cântece populare pentru voce și pian, armonizate de A. M. Auzende și C. Castrișanu cu text trad. în franțuzește de M. Boukay.

Tipografia „Moderna” fostă „Școala Română” Suceava.

Prețul 25 lei.